

PEDESET GODINA ANTROPOLOŠKOG DRUŠTVA SRBIJE (1959-2009)

061.22:572(497.1)"1959/2009"

Petar Vlahović

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica

Izvod: Antropološko društvo Srbije od 2007. godine nastavlja kontinuirano delatnost Antropološkog društva Jugoslavije. Antropološko društvo Jugoslavije osnovano je 1959. godine iz potrebe da se u jednoj stručno naučnoj organizaciji objedini, razvije i poveže jugoslovenska antropološka nauka sa tokovima savremene antropološke naučne misli u Evropi i Svetu. Ovakva delatnost označila je i razvila novu etapu u antropološkim proučavanjima u Jugoslaviji i u organizacionom i u stručno naučnom pogledu.

Antropološko društvo Jugoslavije je razvilo, unapredilo i podiglo na odgovarajući nivo stručnu i naučnu delatnost. Omogućilo je da antropologija kao nauka dobije odgovarajuće mesto u univerzitetskoj nastavi i u najvišim naučnim ustanovama. Organizovalo je stručno naučne skupove (48 kongrese) sa međunarodnim učešćem, a rezultate rada objavilo u 44 sveske Glasnika Antropološkog društva Jugoslavije i 12 svezaka „Posebnih izdanja ADJ“. Doprinelo je u organizovanju Antropološkog društva Evrope (1977) i antropoloških društava u Republici Hrvatskoj, Republici Makedoniji i Republici Bosni i Hercegovini. Na taj način, pored naučne, obavilo je i svoju društvenu i kulturno istorijsku ulogu.

Ključne reči: antropologija, društvo, Srbija

Uvod

Pre pedeset godina osnovano je Antropološko društvo Jugoslavije (skraćeno ADJ). Zbog toga ovaj jubilej obavezuje da, za ovu priliku, u najkraćim crtama, skrenemo pažnju na vreme nastanka ADJ, sadržaj njegovog rada i ulogu koju je imalo i ima u razvoju antropološke nauke, bez obzira na teškoće kroz koje je naša zemlja prolazila u minulom vremenu kao i teškoće kroz koje prolazi i sada u vreme globalizacije. Uostalom, na to je podsetila i prof. Dr Lidija Tegako, na čemu smo joj veoma zahvalni, što se pridružila našem jubileju svojim izvanrednim osvrtom pod naslovom „**O naučnoj delatnosti Antropološkog društva Jugoslavije**“ koji je objavljen u izdanjima Nacionalne akademije nauka Belorusije, zatim u Glasniku Antropološkog društva Srbije (sv. 44) i u Glasniku Etnografskog muzeja u Beogradu (knj. 72).

Ovom prilikom nije moguće ulaziti u sve detaljnosti koje su prethodile osnivanju ADJ, obeležile novu etapu u razvoju jugoslovenske antropologije i jasno razmedile vreme koje je prethodilo osnivanju i sledilo posle osnivanja ove naše stručno naučne organizacije. Zbog toga će ovde biti ukratko reči o počecima antropologije u Jugoslaviji, a potom o osnivanju, zadacima, predmetu proučavanja, rezultatima i perspektivi daljeg rada i postojanja ADJ.

Razvoj antropologije u Jugoslaviji

Jugoslovenska antropologija, kao što je u više mahova isticano, delila je sudbinu ostalih nauka u našoj zemlji. Zbog toga se razvoj antropologije u našoj zemlji može podeliti u više faza. Jedno razdoblje čini kraj XIX veka i traje do početka drugog svetskog rata. Drugo razdoblje obuhvata rad na antropološkim proučavanjima između dva svetska rata. Treće razdoblje sledi po drugom svetskom ratu do osnivanja Antropološkog društva Jugoslavije (1950). Četvrti period obuhvata period od osnivanja ADJ 1959. naovamo.

U razdoblju s kraja XIX i u prve dve decenije XX veka antropološkim poučavanjima našeg stanovništva se prvo bave stranci kojima se postepeno priključuju i naši istraživači (Himmel, Vajsbah, Lepcelter, Firhof, Deniker, Žujović, Pančić, Cvijić, Kramemberger i drugi), dok se krajem XIX i početkom XX veka nisu pripremili antropološki obrazovani stručnjaci iz naše zemlje (Niko Županić i Jovan Erdeljanović, na primer, i drugi), koji su kod nas postavili temelje istorijskoj i etničkoj antropologiji.

Antropološkim proučavanjima doprinosili su i istraživači iz drugih nauka (Žujović, Pančić, Cvijić, Kramemberger i drugi). U ovom razdoblju, krajem XIX i početkom XX veka, posebna pažnja se poklanja paleontologiji i paleoantropologiji (proučavanja u Prekonoškoj pećini, Krapini, Glasincu, Butmiru, Vinči, a kasnije i Potočkoj zialki, na primer).

U periodu između dva svetska rata antropologija u našoj zemlji dobija svoje mesto na Univerzitetu u Beogradu (na grupi za etnologiju Filozofskog fakulteta još od 1906) i u okviru higijenske službe kako u Beogradu, tako i u Zagrebu i Ljubljani. U ovo vreme proučavaju se morfološke karakteristike, telesna konstitucija i biotipologija stanovništva. Zasluga za to pripada Božu Škerlju u Ljubljani i Branimiru Malešu u Beogradu koji su vršili antropometrijska merenja i biostatističke analize. Pored rada u higijenskim zavodima antropologija se u to vreme predavala i na Univerzitetu u Beogradu (Br. Maleš), na Sveučilištu u Zagrebu (Franjo Ivaniček) a u Ljubljani se, pored Higijenskog zavoda, negovala na Univerzitetu u okviru privatne docenture (B. Škerlj). Ovakav odnos prema antropologiji ostao je uglavnom sve do završetka Drugog svetskog rata.

Razdoblje po Drugom svetskom ratu predstavlja prekretnicu. Antropološkom radu se organizovanije pristupa u Ljubljani, Zagrebu, Beogradu i Skoplju. U Ljubljani je Božo Škerlj 1946. godine organizovao Katedru i Institut za antropologiju na Ljubljanskom univerzitetu. U Zagrebu je antropologija predavana na Medicinskom fakultetu (F. Ivaniček) kao i u okviru etnologije i arheologije. U Skoplju se antropologija izučavala uz etnologiju (Branislav Rusić, Jovan Trifunovski), arheologiju i u Institutu za fiziologiju Medicinskog fakulteta (Vulkanoska i njeni sledbenici). U Novom Sadu centri za antropološka proučavanja postali su Medicinski fakultet i Institut za biologiju Prirodno-matematičkog fakulteta (Ž. Gavrilović, N. Stajić, V. Božić-Krstić i saradnici). Antropologija se predaje i na Prirodno-matematičkom fakultetu u Podgorici (B. Ivanović, sa saradnicima). U Bosni i Hercegovini antropologija se razvija u Sarajevu, Banjaluci i Tuzli. (Hažiselimović, Berberović, Švob, Terzić, Novaković i drugi).

Osnivanje Antropološkog društva Jugoslavije i njegov razvoj

Pripreme za formiranje Antropološkog naučnog društva počele su 6. oktobra 1958. godine. Ubrzo potom je prof. Božo Škerlj organizovao u Ljubljani „Antro-

pološku konferenciju“, odnosno dvodnevno savetovanje kome su prisustvovali naučni radnici koji su se bavili antropologijom u Sarajevu, Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Skoplju i Vojnomedicinskoj akademiji JNA. Na ovom savetovanju je 25. novembra 1958. godine usvojena Rezolucija koja je omogućila rad na osnivanju Antropološkog društva Jugoslavije.

Molba za osnivanje ADJ podneta je 28. XII 1958. godine Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove FNRJ. Molbi je priložen Nacrt pravila i Rezolucija, koja je bila usvojena na Antropološkoj konferenciji u Ljubljani 25. novembra 1958. godine, radi odobrenja rada i uvođenja u Registar Antropološkog društva Jugoslavije. Na taj način, samim krajem 1958., završena je stručno-naučna i administrativna priprema za osnivanje i rad Antropološkog društva Jugoslavije.

Antropološko društvo Jugoslavije, po odobrenju Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove SFRJ, zvanično je osnovno na Osnivačkoj skupštini 17. maja 1959. godine u Beogradu. Osnivačkoj skupštini prisustvovalo je 16 članova a Skupština je prihvatila kao osnivači još četiri člana čija su pisma i telegrami tom prilikom pročitani. Usvojena su Pravila, izabran je Upravni odbor, Nadzorni odbor i Sud časti. Određena je visina članarine, predložen plan rada i predračun prihoda i rashoda Društva za 1960. godinu. Predviđeno je povezivanje ADJ sa srodnim ustanovama u zemlji i inostranstvu, rad na specijalizaciji, postdiplomskim studijama, izrada antropološke bibliografije o našoj zemlji.

Prvi predsednik ADJ bio je profesor dr Božo Škerlj (1904-1961), koji je, na žalost, ubrzo potom preminuo. Posle Škerljove smrti predsednici Društva su u početku birani na godinu dana i to iz republike u kojoj je Kongres te godine održavan, a od 1969., predsednik je biran svake godine na Godišnjoj skupštini ADJ.

Antropološko društvo Jugoslavije je u svom radu imalo dve ozbiljnije organizacione krize. Prva kriza je nastupila posle Škerljove koja je prebrođena odlukom da Društvo nastavi rad. Druga kriza je nastupila posle Tridesetog kongresa ADJ koji je regularno održan u Ohridu od 29. maja do 1. juna 1991. godine kome su prisustvovali članovi ADJ iz svih republika SFRJ, sem Slovenije i Hrvatske, mada su pismeno pozdravili održavanje skupa u Ohridu, kao i brojni gosti iz inostranstva. Na Kongresu u Ohridu je doneta Odluka da se XXXI kongres, po redosledu, održi u Crnoj Gori krajem maja 1992. godine.

Organizacioni odbor iz Crne Gore je za održavanje XXXI Kongresa odabrao grad Kotor i pozvao sve članove ADJ na ovaj skup. Ali, u međuvremenu je u Jugoslaviji došlo do poznatih događaja koji su usloveli njeno raspadanje. Od Kongresa ADJ u Hotoru u to vreme se distanciralo Hrvatsko antropološko društvo, kome se pridružilo u međuvremenu formirano (1992) Antropološko društvo Slovenije. Članovi iz Bosne i Hercegovine bili su ratom sprečeni da uzmu učešća na ovom skupu. Članovi iz Makedonije su prisustvovali u manjem broju ovom skupu ali već kao građani svoje suverene države.

Na XXXI kongresu ADJ koji je održana u Kotoru, učesnici su se prilagodili novonastaloj situaciji, organizovali novu Osnivačku skupštinu i 27. maja 1992. godine doneli Odluku o produžetku rada dotadašnjeg Antropološkog društva Jugoslavije u kontinuitetu i pod istim nazivom zbog ugleda koji je ovo Društvo steklo i kod nas i u svetu. Na Osnivačkoj skupštini 27. maja 1992. godine, prihvaćen je nacrt Statuta, Izabran Upravni odbor, članovi Redakcije, Izdavačkog saveta, Naučnog veća i Naučnog

saveta projekta. Ova dokumenta, kao i odobrenje Vlade Savezne Republike Jugoslavije, ADJ je objavilo u posebnom prilogu Glasnika ADJ.

Kongres se, po ustaljenoj tradiciji, od 1959. godine, svake godine održavao u jednoj od saveznih republika ili autonomnih pokrajina Federativne Jugoslavije. Posle 1991. godine, kada su Slovenija, Hrvatska i Makedonija objavile svoju nezavisnost, a u Bosni i Hercegovini se skoncentrisala vojna dejstva, tradicija održavanja antropoloških kongresa se produžila u novoj Saveznoj Republici Jugoslaviji, koja se sastojala iz dve republike – Srbije i Crne Gore.

Kongresi i naučni sastanci su postali svojevrsna škola razvitka antropološke naučne misli i stimulator za okupljanje novih pokoljenja za rad u antropološkoj nauci. Za sve vreme na ovim međunarodnim kongresima Antropološkog društva Jugoslavije, (čak i u vreme kada su Srbija i Crna Gora bile u vrsti međunarodne izolacije), koji su organizovani u Srbiji i Crnoj Gori, kao i sada u Srbiji, aktivno su učestvovali i učestvuju naučnici iz Makedonije (Borivoje Đorđević, Nada Đorđević, Ljudmila Efremovska, Lidija Todorovska i drugi), iz Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (Mitar Novaković, Dušan Šušćević, Momčilo Pelemiš, Jasminka Hadžihalilović, Alisa Ahmić, Hajrija Hamidović i drugi), iz Slovenije (Tatjana Tomazo-Ravnik, Borut Peterlin i drugi) kao i iz drugih evropskih zemalja (Belorusije, Rusije, Poljske, Češke, Slovačke, Nemačke, Grčke, na primer).

Na Kongresu u Apatinu, koji je održan 2007. godine, posle odvajanja Crne Gore i proglašavanja njene nezavisnosti, Antropološko društvo Jugoslavije je, shodno odredbama Republike Srbije, preimenovano u Antropološko društvo Srbije koje, kao i do sad, kontinuirano nastavlja svoju delatnost. Naučnici iz republika bivše Jugoslavije i iz inostranstva, kao i ranije, učestvuju na antropološkim kongresima, jer ovakvi skupovi i dalje doprinose konkretnoj razradi metoda rada i analizi rezultata istraživanja.

Društvo je u međuvremenu, od reorganizacije 1992., održalo kongrese u Kotoru (1992), Nišu i Niškoj banji (1993), Novom Sadu (1994), Prijepolju (1995), Baru (1996), Prokuplju (1997), ponovo u gostoprimnom Kotoru (1998) i Novom Sadu (1999). Nastavljeno je izdavanje Glasnika ADJ i Posebnih izdanja ADJ. Nastavljen je rad na pitanjima i problemima koji su i ranije privlačili pažnju članova ADJ. Naučni skupovi antropologa Jugoslavije i dalje su privlačili pažnju antropologa iz inostranstva od kojih su njih osam (Bugarska, Poljska, Belorusija, Makedonija) na Godišnjoj skupštini u Prokuplju 1997., kao višedecenijski učesnici naših skupova i istaknuti naučni radnici, primljeni za počasne članove ADJ.

Zadaci

Sadržaj Rezolucije na osnovu koje je 1959. godine pokrenut postupak za osnivanje ADJ je dobrim delom unet u Pravila ADJ.

U čl. 4 Pravila ADJ su navedeni sledeći zadaci Društva:

a) da okuplja antropologe i sve stručnjake koji se bave primenjenom antropologijom, nastavnike i studente antropologije u cilju unapređenja i širenja antropologije kao moderne naučne discipline;

b) da prati razvoj naučne antropološke misli i idejne stručnosti u oblasti antropologije kod nas;

c) da pomaže naučna istraživanja u oblasti antropologije i da ih poveže sa potrebama našeg ekonomskog i kulturnog života;

- d) da podstiče na rad mlađe naučne radnike;
- e) da širi znanja iz antropologije;
- f) da se bavi unapređenjem nastave iz antropologije;
- g) da saraduje sa srodnim društvima na teritoriji SFRJ, kao i sa srodnim društvima stranih zemalja;

h) da prikuplja literaturu iz antropologije i organizuje stručnu biblioteku.

U čl. 5 Pravila ADJ sledi dalja razrada prednjeg u kojoj se precizira:

„Svoj cilj Društvo će postizati:

- a) godišnjim skupovima;
- b) periodičnim plenarnim skupovima na kojima će prikazivati rezultate naučnih radova članova Društva kao i referate o savremenim problemima iz antropologije;
- c) izdavanjem biltena o pregledu antropološke literature u našoj zemlji;
- d) tečajevima, kursovima i posebnim predavanjima;
- e) saradivanjem sa srodnim naučnim ustanovama;
- f) uzimanjem učešća u radu državnih ustanova na pitanjima stručnih i naučnih problema iz oblasti antropologije;
- h) saradnjom sa državnim organizacijama, aktivima studenata i srednjoškolaca.“

Težnja prof. B. Škerlja je bila da objedini pojedine antropološke istraživačke metode i stremljenja u zajednički naučni i metodološki pristup. Zbog toga se težilo da se diskusija o tim pitanjima razvija na kongresima i da se zbog toga kongresi Antropološkog društva Jugoslavije održavaju svake godine i da se kao učesnici na tim skupovima pozivaju naučnici i iz zemlje i iz inostranstva, što je obostrano veoma plodotvorno delovalo.

Predmet proučavanja

Problemi koji su proučavani i o kojima se na kongresima i naučnim skupovima raspravljalo mogu se grupisati u nekoliko većih naučnih celina. Među njima su: paleoantropologija, antropogeneza, biološka, medicinska, etnička i istorijska antropologija, zatim taksonomija, humana genetika, ekologija čoveka, kibernetika, ergonomija, fiziologija, anatomska, stomatološka i sportska antropologija, na primer. Kongresi i naučni skupovi su ukazali i pospešili proučavanja čovekove evolucije, probleme varijeteta, biofizičke odlike savremenih etničkih zajednica i populacija, istraživanja ljudske filogeneze, ontogeneze, biotipologije, akulturacijskih, psiholoških i neuropsiholoških problema, činilaca koji deluju na razvoj čovekove telesne građe i olakšavaju praktičnu primenu antropoloških saznanja u savremenim uslovima života.

Antropološka istraživanja u Jugoslaviji, kratko rečeno, uključuju se s jedne strane u društveno istorijske nauke (o čijim je rezultatima ovde bilo manje govora) a na drugoj prožimaju i zalaze u brojne oblasti prirodnih nauka, jer su, manje više, u proučavanjima zastupljena sva tri značajnija područja savremene fizičke antropologije (istorijsko, filogenetsko i biološko)

Rezultati

Rad ADJ je bio raznovrstan i odvijao se u svim oblastima koje prate nastanak i razvoj čoveka. Između ostalog, radilo se i radi se i sada na problemima kao što su:

Obrada paleontološkog materijala kao osnova za praćenje geneze, evolucije, demografije pojedinih etničkih zajednica

Proučavanje biofizičkih i drugih odlika stanovništva po regijama (dinarsko i alpsko pobrđe, primorski pojas i ostrva, panonski prostor sa rodopskim krajevima), Problemi radijacije,

Povezivanje sa međunarodni antropološkim institucijama,

Organizovanje međunarodnih naučnih skupova,

Razvoj međunarodne naučne saradnje, učešće u njoj, razmena naučnih i praktičnih iskustava,

Publikovanje rezultata rada u Posebnim izdanjima ADJ i Glasniku Antropološkog društva i razmena publikacija, na primer.

Antropološko društvo Jugoslavije je, kao što sve vidi, proširilo polje istraživanja, unelo savremene metode i saznanja u našu antropološku nauku. Razvilo je široku međunarodnu naučnu saradnju i stvorilo povoljnu osnovu za razmenu praktičnih i naučnih iskustava u svim oblastima antropološkog rada. Nikli su novi centri za okupljanja naučnih radnika u čiji su rad uključeni mlađi saradnici, što je od posebnog značaja za dalji razvoj antropologije kao nauke. Kanalisani su metodi rada, koliko god je to bilo moguće, tamo gde se za tim ukazala potreba.

Pokrenut je veliki broj novih naučnih problema koji su, pored teorijske obrade, našli svoju praktičnu primenu na primer, u epidemiološkoj službi, higijeni, medicini rada, sportskoj medicini, sudskoj medicini, pedijatriji, neurologiji, psihijatriji, demografiji i drugim naučno istraživačkim područjima. Razvile su se, reklo bi se, i nove naučne grane o čemu lep primer pruža dentalna antropologija. Antropologija u Jugoslaviji je dobila (od 1963) svoje naučne edicije (*Posebna izdanja ADJ i Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije odnosno sada Antropološkog društva Srbije*). Zahvaljujući Antropološkom društvu Jugoslavije nastava iz pojedinih antropoloških disciplina organizovana je u centrima za redovnu i postdiplomsku nastavu u Beogradu, Novom Sadu, Zagrebu, Rijeci, Sarajevu, Skoplju, Podgorici, Banjaluci, Tuzli, Nišu i Nikšiću.

Okupljanja na naučnim skupovima i kongresima su pomogla da se pokrenutim edicijama (*Posebna izdanja i Glasnik*) pridruže i publikacije u Hrvatskoj („Antropološka biblioteka“ i časopis „Collegium anthropologicum“ od 1977), a na Odeljenju za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu od 1987. i edicije: *Etnoantropološki problemi – časopis* (12 svezaka) i *Etnoantropološki problemi-monografije* (27 knjiga). Pokrenut je i u Makedoniji odgovarajući časopis za antropologiju. Publikacije su, kao rezultat okupljanja na našim kongresima, poslužile za uspostavljanje neposrednih veza sa odgovarajućim naučnim institucijama u zemlji i inostranstvu. Ovakav način rada je pomogao da se organizuju antropološka društva u Hrvatskoj (1977), Bosni i Hercegovini (1981) u Makedoniji (1983), Sloveniji (1992) i Srbiji (2007).

U Nišu je nastao centar za stomatološku, odnosno dentalnu, antropologiju (Lj. Tijanić i saradnici). Antropološka proučavanja u Beogradu su našla svoje mesto u Zavodu za transfuziju krvi (Andelić, Simić), kao i u proučavanjima humane genetike (D. Marinković, M. Marković i saradnici). Uzeti su u obzir i neki neuropsihijatrijski problemi, u Nišu na primer (T. Kozarov).

Za proteklih pet decenija ADJ je održalo 48 naučnih skupova, uglavnom sa zapaženim međunarodnim učešćem na kojima su, uz članove iz Jugoslavije i Srbije proširivali svoja saznanja i stručnjaci čak i iz onih zemalja u kojima je antropologija imala dosta dužu tradiciju od naše (Francuska, Poljska, Nemačka, Rusija, Belorusija).

ADJ je bilo inicijator i organizator osnivanja Evropskog antropološkog društva (1977) i suorganizator XII međunarodnog kongresa za antropološke i etnološke nauke Sveta koji se inače održava svake četvrtne godine ne samo u drugoj zemlji nego i na drugom kontinentu. Ovom skupu koji je 1988. održan u Zagrebu prisustvovalo je oko 6000 učesnika sa svih kontinenata. To najbolje svedoči o mestu i ugledu koje je ADJ u to vreme imalo u Evropi i Svetu.

Antropološko društvo Jugoslavije, odnosno Antropološko društvo Srbije je za proteklih pedeset godina (1959-2009) održalo. 48 Kongresa sa međunarodnim učešćem Po republikama i autonomnim pokrajinama to izgleda ovako:

Srbija	15
Vojvodina – Srbija	8
Kosovo i Metohija – Srbija	1
Crna Gora.	7
Slovenija	5
Hrvatska	5
Bosna i Hercegovina	4
Makedonija	3

Ovaj makar i letimični osvrt pokazuje da je delatnost ADJ bila veoma korisna i podsticajna za razvoj naše antropološke nauke.

Perspektiva

Antropološko društvo Srbije će u daljem radu, nastojati da se antropologija, kao univerzalna nauka o čoveku, uključi u nastavne programe škola svih profila. Iz stručno-naučnih razloga treba nastojati da se organizuju antropološki odseci pri postojećim istraživačkim organizacijama i, gdje je to moguće, osnuju samostalne antropološke institucije, radi proučavanja odgovarajuće antropološke problematike. Ozbiljnu pažnju i dalje treba posvetiti metodologiji, ujednačavanju tehnika rada i sistematskom proučavanju stanovništva, filogenezi i ontogenezi, varijabilitetu, evoluciji, humanoj genetici i drugim problemima koji su od značaja za razvoj i očuvanje ljudskog roda, uključujući u to etničke i kulturno-istorijske činioce. Razume se u svemu ovome značajno mesto zauzima primenjena antropologija kojoj je u ADJ u proteklih pet decenija pridavana izuzetna pažnja. Uz sve ovo veza sa srodnim institucijama u zemlji i inostranstvu, koja je krasila naš dosadašnji rad i oblikovala unutrašnju harmoniju, ne bi smela izneveriti dosadašnju tradiciju.

Preduslov svakog naučnog rada širih razmera je razvoj naučnih institucija kojih u našoj zemlji, kada je u pitanju antropologija, nema mnogo. Zbog toga se mora težiti njihovom organizovanju i osamostaljivanju kao polazištu za dalji sistematski naučni rad.

Održavanje naučnih skupova, saopštavanje rezultata i razmena mišljenja bili su veoma korisni i pokazali su se plodotvornim. Zbog toga bi takav vid saradnje, uz određene inovacije, imao pozitivnu ulogu i u daljem radu.

Praktična primena antropoloških saznanja ima širi značaj. Reč je o rešavanju svakodnevnih pitanja koja skoro neprimetno utiču na čoveka i njegov organizam. U pitanju su organizacija životnog i radnog prostora (stanište, odeća, obuća, nameštaj, alat, školska i druga oprema, ishrana i drugo u proporcijama prema našem habitusu), što je veoma značajno za čovekov normalan život u savremenim uslovima.

Rad na problemima o kojima je ovde reč istovremeno našu nauku o čoveku povezuje sa svetom i uključuje naše rezultate u opšte tokove antropološke naučne misli. Zbog toga je naše povezivanje sa srodnim asocijacijama u svetu jedan od prioriternih zadataka u narednom periodu.

Umesto zaključka

Obeležavanje pedesetogodišnjice postojanja i rada Antropološkog društva Jugoslavije ukazuje da je pređeni put potvrdio opravdanost njegovog postojanja i njegove naučne orijentacije u minulom i savremenom dobu. Zbog toga treba poželeti da se ovaj posao nastavi uz harmoniju koja je vladala na našim skupovima i da dalje ostane onako plodotvorna kao što je do sada bila.

Naši kongresi su bili svojevrsna škola koja je podsticala razvoj naučne misli i stimulatивно delovala na usavršavanje mladih saradnika. Prolaženja kroz tu fazu mnogi se s poštovanjem sećamo. Najznačajniji pokretač u tom poslu bilo je lično, samoinicijativno angažovanje pojedinaca koji su se na podsticaj iskusnijih, trudili da rezultate svoga rada i rada uz saradnju sa drugima, javno izlože i provere na kongresima koji su im za to pružali idealnu priliku.

Uz naučno okupljanje i raspravljanje naše kongrese su krasile još neke vrline. Razvijala su se poznanstva i prijateljstva među učesnicima i iz naše zemlje i iz inostranstva. Skup je uvek predstavljao radnu i harmoničnu celinu. Dobro bi bilo da se ovo prijateljstvo i međusobno razumevanje, uz strogo poštovanje, kao i do sada, odgovarajućih naučnih principa, i ubuduće neguje i razvija kao primer brige o čoveku i za što bolji život čoveka u ovom našem, po mnogo čemu izazovnom vremenu.

Ovo je prilika da se javno izrazi zahvalnost i oda priznanje učesnicima naših naučnih skupova koji su uz minimalnu materijalnu pomoć svojih institucija ili najčešće bez nje, uz sopstvena sredstva, učestvovali na našim naučnim skupovima. Republička zajednica za nauku Srbije i Ministarstvo za nauku Republike Srbije bile su institucije koje su Antropološkom društvu Jugoslavije, a sada Srbije, u granicama svojih mogućnosti, pružale i materijalnu i moralnu pomoć od njegovog osnivanja 1959. jer je sedište Društva bilo u Beogradu, pa zbog toga pomenutim institucijama i ovom prilikom upućujemo najtopliju zahvalnost. U pogledu održavanja naših kongresa, posle 1991. godine, bile su veoma dobri domaćini pojedine institucije iz Republike Crne Gore kojima, kao vrsnim domaćinima, upućujemo našu blagodarnosti kao i koleginicama i kolegama iz Republike Makedonije koji su i posle rasada Jugoslavije uvek bili sa nama i pružali nam stručno naučnu podršku.

Antropološko društvo Jugoslavije za kontinuitet svoga rada posebnu zahvalnost duguje svojim centrima u Beogradu, centralnoj Srbiji, Novom Sadu i Vojvodini, Nišu i jugu Srbije. Zalaganje ovih centara u skoro nemogućim uslovima, sačuvalo je, od devedesetih godina XX veka, kontinuitet rada, naučni ugled i međunarodni značaj Antropološkog društva Jugoslavije. Blagodareći tim naporima u mogućnosti smo da danas obeležimo pet decenija postojanja i rada Antropološkog društva Jugoslavije.

Literatura

Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije, odnosno Srbije, sv. 1 do 44, Beograd 1964.-2009
Posebna izdanja Antropološkog društva Jugoslavije, sv. 1-12, Beograd 1963 -1995.

- Vlahović P., Antropologija u Jugoslaviji, Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije, sv. 14, Beograd 1977.
- Vlahović Petar, Osnivanje, razvoj i rad Antropološkog društva Jugoslavije, Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije, sv. 17, Beograd 1980.
- Vlahović P., Dr Božo Škerlj i Antropološko društvo Jugoslavije, Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije, sv. 8-9, Beograd 1971-1972.
- Vlahović P., Četrdeset kongresa Antropološkog društva Jugoslavije, Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije, sv. 37, Beograd 2002.
- Tegako L.I., Belookaja T.V., Novaja vstreča s Jugoslaviej, Ekologičeskaja antropologija, Minsk 1996., str. 362-363
- L.I. Tegako, O naučnoj delatnosti Antropološkog društva Jugoslavije, Glasnik Antropološkog društva Srbije, sv. 44, Novi Sad 2009.
- L.I. Tegako, isto, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, knj. 72, Beograd 2008.

50th ANNIVERSARY OF SERBIAN ANTHROPOLOGICAL SOCIETY (1959-2009)

Suummary

Anthropological Society of Serbia from 2007th continues with activities prior taken by Yugoslav Anthropological Society, Yugoslav Anthropological Society was founded in 1959. in a need to merge and develop Yugoslav anthropological science in one organization, and connect it with modern anthropological science in Europe and world. This activity marked and developed new stage in anthropological studies and also in terms of organizational and scientific methods.

Yugoslav anthropological Society has developed and raised to a new level our professional and scientific activity. It helped anthropology to get an appropriate place in our universities and also in highest scientific institutions as science. It has organized scientific sets (48 congresses) with international participants, and the results were published in 44 releases of "Glasnik Antropološkog društva Jugoslavije" and also in 12 releases „Posebna izdanja ADJ“. It has contributed in founding process of Anthropological society of Europe and anthropological societies in Croatia, FYR Macedonia and Bosnia and Herzegovina. In that way, along with scientific, it has done its social and cultural historic role.

Key words: anthropology, society, Serbia

Prilozi

**MESTA U KOJIMA SU I KOJE GODINE ODRŽAVANI
KONGRESI ANTROPOLOŠKOG DRUŠTVA JUGOSLAVIJE**

I	Ljubljana	1960.	Slovenija
II	Zagreb	1961.	Hrvatska
III	Novi Sad	1962.	Vojvodina – Srbija
IV	Sarajevo	1963.	Bosna i Hercegovina
V	Beograd	1964.	Srbija
VI	Most na Soči	1965.	Slovenija
VII	Skupošan, kod Zadra	1966.	Hrvatska
VIII	Novi Sad – Andrevlje	1968.	Vojvodina – Srbija
IX	Sarajevo	1969.	Bosna i Hercegovina
X	Valjevo	1971.	Srbija
XI	Skoplje	1972.	Makedonija
XII	Titograd (sada Podgorica)	1973.	Crna Gora
XIII	Smederevo	1974.	Srbija
XIV	Zagreb	1975.	Hrvatska
XV	Novi Sad	1976.	Vojvodina – Srbija
XVI	Kranjska Gora	1977.	Slovenija
XVII	Pirot	1978.	Srbija
XVIII	Kraljevo	1979.	Srbija
XIX	Hvar	1980.	Hrvatska
XX	Portorož	1981.	Slovenija
XXI	Tuzla	1982.	Bosna i Hercegovina
XXII	Mavrovo	1983.	Makedonija
XXIII	Cetinje	1984.	Crna Gora
XXIV	Vršac	1985.	Vojvodina – Srbija
XXV	Priština	1986.	Kosovo i Metohija – Srbija
XXVI	Prijepolje	1987.	Srbija
XXVII	Škofija Loka	1988.	Slovenija
XXVIII	Zadar	1989.	Hrvatska
XXIX	Banjaluka	1990.	Bosna i Hercegovina
XXX	Ohrid	1991.	Makedonija
XXXI	Kotor	1992.	Crna Gora
XXXII	Niš i Niška banja	1993.	Srbija
XXXIII	Novi Sad	1994.	Vojvodina – Srbija
XXXIV	Prijepolje	1995.	Srbija
XXXV	Bar	1996.	Crna Gora
XXXVI	Prokuplje	1997.	Srbija
XXXVII	Kotor	1998.	Crna Gora
XXXVIII	Novi Sad	1999.	Vojvodina – Srbija
XXXIX	Užice	2000.	Srbija
XL	Niš	2001.	Srbija
XLI	Tivat	2002.	Crna Gora
XLII	Sombor	2003.	Vojvodina- Srbija

XLIII	Čačak	2004.	Srbija
XLIV	Brus	2005.	Srbija
XLV	Bar	2006.	Crna Gora
XLVI	Apatin	2007.	Vojvodina-Srbija
XVII	Kruševac	2008.	Srbija
XLVIII	Prolom Banja (Kuršumljia)	2009.	Srbija

Ukupno održano po republikama i autonomnim pokrajinama:

Srbija	15
Vojvodina – Srbija	8
Kosovo i Metohija – Srbija	1
Crna Gora	7
Slovenija	5
Hrvatska	5
Bosna i Hercegovina	4
Makedonija	3

IZDANJA ANTROPOLOŠKOG DRUŠTVA JUGOSLAVIJE

a) Glasnik antropološkog društva Jugoslavije, sv. 1-43 (1964-2009)

b) Posebna izdanja Antropološkog društva Jugoslavije:

Antropološka bibliografija o Jugoslaviji, priredili A. Pogačnik i V. Brogar, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 1, Odgovorni urednik Petar Vlahović, Beograd 1963.

Rasizam, rase i rasne predrasude, zbornik radova, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 2, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović; Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1974.

Zbornik radova u spomen Dr Antona Pogačnika, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 3, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1976.

P. Vlahović, Pogledi u antropologiju i Miroslava Malešević, Antropološka bibliografija, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 3-4, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1979.

Biografije i bibliografije nekih članova Antropološkog društva Jugoslavije, posvećeno dvadesetogodišnjici postojanja i rada Antropološkog društva Jugoslavije, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 6, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1979.

Mr Anita Sujoldžić, Lingvističke i biološke udaljenosti populacija otoka Hvala – Prilog antropološkim istraživanjima, Antropološko društvo Jugoslavije, posebna izdanja, sv. 7, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1982.

Zbornik radova prvog simpozijuma Antropološkog društva Bosne i Hercegovine, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 8 i Antropološkog društva Bosne i Hercegovine, sv. 1, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Tuzla 1981.

Zbornik radova XXIV naučnog skupa antropologa u Vršcu, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 9 i Antropološke sekcije za Vojvodinu, sv. 1 Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Novi Sad 1986.

Antropološki praktikum, saradnici: Hadžiselimović R., Ivanović B., Kušec V., Miličić J., Rudan P., Smolej-Narančić N., Šimić D., Tomazo-Ravnik T., Vlahović P., (Naučni projekat: Antropološke karakteristike djece i omladine Jugoslavije), Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 10, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Tehnički urednik Dijana Šimić, Beograd-Zagreb-Titograd 1989.

Božina M. Ivanović, Morfološke osobine jugoslovenskih naroda, Etnoantropološki problemi-monografije, Odeljenje za etnologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, knj. 11 i Antropološkog društva Jugoslavije, Posebna izdanja sv. 11, Urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1990.

Prilozi iz istorijske antropologije, u čast obeležavanja istorijske prošlosti Prijepolja 1995. godine, Antropološko društvo Jugoslavije, Posebna izdanja, sv. 12, Glavni urednik Dr Živojin Gavrilović, Odgovorni urednik Dr Petar Vlahović, Beograd 1995.